

УДК 330.101

DOI: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/189-3>**Орловська Ю.В.**доктор економічних наук, професор,
Придніпровська державна академія будівництва та архітектури
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5915-4261>**Деркач М.В.**магістрант,
Придніпровська державна академія будівництва та архітектури**Orlovska Yuliia, Derkach Mariia**

Prydniprovsk State Academy of Civil Engineering and Architecture

РОЗВИТОК ЕКОНОМІЧНОЇ ДИПЛОМАТІЇ УКРАЇНИ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН

Сьогодні економічна дипломатія є дуже важливою складовою сучасних міжнародних відносин у різних країнах, де кожна держава націлена щоб її економічні інтереси були відстояні та захищені. Проте, для цього є необхідним дипломатичне представництво в економічній сфері, та деякі розвинуті країни проявляють у міжнародних економічних відносинах з іншими певний «економічний націоналізм», що характеризується задіянням усіх відомих економічних та правових інструментів задля забезпечення власного впливу у різних сегментах міжнародних ринків. В таких умовах, для України стає необхідним активне використання економічної дипломатії, яка є дієвим інструментом захисту національних інтересів та зміцнення власної конкурентоспроможності у міжнародних відносинах. В цій статті розглянуто наукові підходи до визначення сутності поняття, перспективи економічної дипломатії в Україні, та її застосування в умовах глобалізаційних викликів. Вивчаються теоретичні аспекти покращення економіки країни через дипломатичні зусилля, аналізуються сутність феномену та ефективність економічної дипломатії.

Ключові слова: економічна дипломатія, міжнародні економічні відносини, міжнародний бізнес, зовнішньоекономічна діяльність України, економічний потенціал України, інвестиції.

DEVELOPMENT OF ECONOMIC DIPLOMACY OF UKRAINE IN THE CONTEXT OF MODERN CHALLENGES OF INTERNATIONAL ECONOMIC RELATIONS

Nowadays, economic diplomacy is a very important component of modern international relations in different countries, so each state aims to defend and protect its own economic interests. Nevertheless, this requires diplomatic representation in the economic sphere, however some developed countries demonstrate a certain "economic nationalism" in their international economic relations with other countries, that is characterized using all known economic and legal instruments to increase their influence in various segments of international markets. In such circumstances, Ukraine needs to intensify the use of economic diplomacy, which is an effective tool for protecting national interests and strengthening its competitiveness in international relations. The article is devoted to the study of potential ways of developing economic diplomacy in Ukraine and propositions of its practical implementation in the context of modern challenges caused by globalization. The paper presents a study of the theoretical foundations of using economic diplomacy to strengthen the country's economic position. Furthermore, the study investigates Ukraine's foreign economic activity and the role of economic diplomacy as an instrument of influence. Outlining the shortcomings and issues in Ukraine's economic diplomacy, this article proposes viable solutions and methods to overcome them, aimed at stimulating development in essential areas and industries. The results of the survey are relevant for the development of state strategies for Ukraine's economic diplomacy in the foreign economic sphere and international economic relations. Besides, it also provides valuable information for businesses and enterprises to analyse current economic trends.

Keywords: economic diplomacy, international economic relations, international business, foreign economic activity of Ukraine, economic potential of Ukraine, investing.

JEL Classification: E61, E65, F01, F42, O19, O20

Постановка проблеми. Враховуючи невинне виникнення нових тенденцій глобалізації, економічні реалії сьогодення сприяють абсолютно новим викликам, які спонукають країни повсякчас шукати та застосувати необхідні стратегії, тактики та інструменти задля того щоб конкурувати на міжнародній арені відкриваючи та займаючи все нові ринки, а також поширювати свій вплив серед інших країн. Однією із таких стратегій виступає застосування країною економічної дипломатії, адже завдяки її дієвим інструментам,

держава може не тільки захищати національні інтереси, стримуючи вплив інших економік, але й поширювати свій, спираючись на власні інтереси.

Проте, правильне застосування економічної дипломатії на користь національної економіки країни виявляє неабияку задачу для будь-якої держави, тому питання вигідної політики та управління постає проблемою для зовнішньоекономічної діяльності в даному аспекті. Так, вміння ефективного використання принципів та інструментів економічної дипломатії та її

застосування у власній зовнішньоекономічній діяльності є досить актуальним для України, особливо, в умовах нинішнього воєнного стану.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання економічної дипломатії розглядали вітчизняні та зарубіжні вчені. Зокрема, Каррон де ла Каррьер Г. [1], Бейн Н. і Вуллок С. [2], Хокінг Б., Вульф Ш., Шаров О. [3], Фліссак К. [4], Турчин Я. [5], Барановська В. [6], Феер О. [7], Гелев І. [8], Лі Д. [9], Мунс С. [10], Савойский А. [11], Баранай П. [12], Слободян Н. [13], Грущинська Н. [14], Нижник В. [15], Манасеріан Т.

Важливо, що у загальному вигляді поняття «економічна дипломатія» окреслював ще Гі Каррон де ла Каррьер, наполягаючи на визнанні її тривалого існування, однак згодом, в інших дослідженнях виникло два основні підходи.

Представники першого (переважно англосаксонської школи, такі як Н. Бейн, С. Вуллок) вважають, що економічну дипломатію варто розглядати лише з точки зору політичної підтримки та розробки економічних рішень.

Другому – альтернативному підходу, який визнає економічну дипломатію як діяльність, що спрямована на підтримку та просування національних економічних інтересів за кордоном, і є нині поширеною в багатьох країнах світу, відають перевагу професори В.А. Вергун [16], О.М. Шаров [3], З.П. Луцишин, Л.Х. Тихончук [17], Ю.О. Чугаєнко (Україна) [18], П. Баранай [12], Н. Філіні (Словаччина), Е. Молєндовський, В. Полан (Польща), І. Мавланов (Узбекистан), П. Йонак, І. Немець, М. Частек, Р. Шпізар (Чехія).

Тим не менш, враховуючи багатозначну різноманітність підходів, вимірювання цього поняття ще досі залишається здебільшого абстрактним та потребує більш детального вивчення.

Мета статті полягає в дослідженні теоретичних підходів до формулювання поняття економічної дипломатії, а також перспектив її застосування в Україні в умовах сучасних викликів міжнародних економічних відносин.

Виклад основних результатів дослідження. У глобалізованому світі зі зростаючою кількістю гравців на міжнародній арені (держави, транснаціональні корпорації та різні міжнародні організації) та зростаючою взаємозалежністю, економічний вимір набуває все більшої ролі в політичних питаннях, що призводить до змін у методах вирішення проблем – від «негайного реагування до превентивних». Геоекономіка приходить на зміну геополітиці і стає ключовою задачею для основних акторів на міжнародній арені, а економічна сила стає вирішальною у визначенні першості або підпорядкованості держав у міжнародній системі.

Економіка представляє собою більше, ніж просто виробництво, обмін, розподіл і споживання товарів і послуг. Вона постійно переплітається з безліччю інших суспільних наук і зазнає глибокого впливу факторів, які важко спостерігати, вимірювати або кількісно оцінювати. Як наслідок, до неї потрібно підходити з набагато ширшого кута зору, виходячи за рамки макро- та мікроекономічних показників і беручи до уваги такі фактори, як психологія, історія та культура. З погляду державної політики, економічна складова має ще важливіше значення через її значний вплив на зовнішню політику. Тож, спираючись на вагомість економічного питання в зовнішній політиці держави, можна визначити, що у

міжнародних відносинах, між країнами сьогодні спостерігається певне співвідношення між традиційною дипломатією та економічною дипломатією. Важливо зазначити, що економічна дипломатія займається міжнародними економічними питаннями для підвищення добробуту, що є головним пріоритетом для держав у більшості регіонів світу.

У широкому розумінні економічну дипломатію можна визначити як «будь-яку дипломатичну діяльність, яка сприяє економічним інтересам держави. Це також включає дипломатію, яка використовує економічні ресурси для досягнення конкретної зовнішньополітичної мети.

А у вузькому розумінні економічна дипломатія стосується сприяння експорту та внутрішніх інвестицій. Це також іноді називають комерційною дипломатією» [19].

Як вже було зазначено вище, економічна дипломатія характеризується широким спектром визначень, наприклад Гі Каррон де ла Каррьер згадував та одночасно визначав її існування так: «за усіма ознаками більше не існує дипломатії без економіки, у те, що активна економічна дипломатія породить на політичній ниві очікувані плоди, повірити так само важко, як і в економічні дивіденди дружби на дипломатичній арені» [1].

На початку XXI ст. професори Н. Бейн, С. Вуллок дали власне трактування «економічної дипломатії», вони розглядали це питання з більш політичної точки зору наполягаючи на наступному визначенні: «економічна дипломатія – це спосіб, у який держави здійснюють свої економічні відносини, коли рішення приймаються на національному рівні і обговорюються на міжнародній арені, і як ці два процеси взаємодіють» [2].

Вергун В.А. у своїй роботі «*Економічна дипломатія в системі чинників міжнародної конкурентоспроможності України*» дає власне бачення поняття: «Економічна дипломатія є багатосторонньою діяльністю, що розвивається в сучасних умовах на двосторонній та багатосторонній основах і функціонує на мега-, макро-, мезо-, мікрорівнях, відповідно віддзеркалюючи матеріальні інтереси міжнародних економічних та валютно-фінансових організацій, регіонів, держав, галузей національної економіки, транснаціональних корпорацій, господарських об'єднань та підприємств» [16].

А для Шарова О.М., як він зазначав у своїй монографії *Економічна дипломатія: основи, проблеми та перспективи*: «Економічна дипломатія являє собою сплав економіки та політики, доведений до рівня прийняття та реалізації управлінських рішень, за допомогою і посередництва яких здійснюється співробітництво та суперництво у сучасному світі, визначають форми й методи розвитку та вдосконалення ринкової економіки» [3].

Тобто, економічна дипломатія це безперервна, багатогранна спільна діяльність держави та бізнесу з реалізації національної зовнішньоекономічної політики з найбільшою вигодою для країни та мінімальними витратами, і сьогодні вона набуває надзвичайно важливого значення, оскільки останнім часом економіка стала одним з головних визначальних чинників усієї зовнішньої політики.

В основі економічної дипломатії лежить здатність економіки поширювати культуру і прогрес, зміцнювати зв'язки між народами, а також ставати зброєю,

за допомогою якої можна знищити конкурента або супротивника.

Існує, декілька загальних шляхів організації роботи економічної дипломатії у різних країнах:

1. Структура: Кожна країна має власну структуру для роботи економічної дипломатії. Це може бути окремий відділ у міністерстві закордонних справ, спеціалізовані міністерства економічного розвитку або торгівлі, торгові відділи посольств, агентства з просування торгівлі та інвестицій тощо.

2. Функції: Економічна дипломатія виконує різноманітні функції, такі як залучення інвестицій, розвиток торгівлі, укладення та виконання торговельних угод, підтримка економічних інтересів країни в міжнародних відносинах.

3. Інструменти: Використання інструментів економічної дипломатії може включати укладання міжнародних угод, лобіювання інтересів компаній у зарубіжних ринках, організацію торгових місій, сприяння експорту та імпорту тощо.

4. Співпраця: Багато національні організації, такі як ООН, Світовий Банк, Міжнародний валютний фонд, також використовують економічну дипломатію для співпраці та розвитку між країнами.

5. Пріоритети: Різні країни мають свої пріоритети в економічній дипломатії. Деякі фокусуються на розвитку торгівлі, інші – на залученні інвестицій, технологічному обміні, сприянні малому та середньому бізнесу тощо.

Однак, організація роботи економічної дипломатії в кожній країні має свої власні особливості, пріоритети та методи, але головною метою завжди залишається сприяння економічному розвитку та захист національних інтересів у міжнародних економічних відносинах.

Зважаючи на сучасні тенденції прискорення національного зростання шляхом залучення прямих іноземних інвестицій, дії держави зосереджуються на просуванні власної країни та надсиланні чіткого повідомлення потенційним інвесторам про те, що варто інвестувати в межах кордонів саме цієї держави.

Завдяки заходам, що супроводжують просування країни, здійснюються певні базові інвестиції для полегшення ведення бізнесу (дорожня інфраструктура, доступ до електроенергії, ширококутний доступ до Інтернету тощо) і, як наслідок, створюється капітал мікроекономічних чинників національної конкурентоспроможності. Такі позитивні результати часто приносять певні інструменти економічної дипломатії організовані в країні, такі як державні візити, міжнародні ярмарки, міжнародні конференції, форуми тощо.

Важливо зазначити, що інструментами економічної дипломатії, окрім наведених вище, теж вважаються державні послуги та підтримка, що надається бізнесу на зовнішніх ринках, це може бути фінансова підтримка у вигляді експортних кредитів, інвестиційних гарантій та прямого кредитування, а також інші державні послуги, такі як торгові місії, заходи з розбудови потенціалу та доступ до інформації та мереж через посольства.

Також, економічна дипломатія застосовує двосторонні угоди у бізнесі, і метою використання даних інструментів, держава задіює відповідні інституції, до яких відносять агентства з просування експорту, спеціальні підрозділи в посольствах, консульствах та державні візити. Розвиток сучасної економічної дипломатії, яка працює ближче до ринку і за допомогою своїх

інструментів підтримує інтернаціоналізацію приватних підприємств, покращує результати діяльності інтернаціоналізованих фірм, бере участь у створенні позитивного іміджу країни та загалом підвищує конкурентоспроможність країни.

В нинішніх умовах для України, яка намагається зберегти свою економіку, ефективне використання інструментів економічної дипломатії може принести користь в економічному плані, зокрема в питанні зовнішньоекономічних зв'язків та підвищення конкурентоспроможності країни.

В той час як, через війну розв'язану росією проти України, дуже важко вести економічну діяльність взагалі, як для малих підприємств, так і для великих компаній, багато іноземних мультинаціональних корпорацій були вимушені покинути ринок України через безпековий чинник, офіційні дані свідчать про падіння експорту українських товарів за період повномасштабної війни в два рази, а імпорту в три рази. Аналіз останніх даних в 2023 році свідчить, що експорт товарів склав 27144,8 млн дол. США, або 82,2% порівняно з 2022 роком. [20] (рис. 1).

Наведені дані свідчать про недостатньо високу кількість експортних операцій у 2023 році порівняно з 2022 роком, що викликає необхідність підвищення експорту. В той же час, з імпорту товарів маємо наступні показники – 46547,1 млн дол., або 119,2% (рис. 2).

Тобто, в 2023 році Україна перевищила показники з імпорту за 2022 рік, що вказує на більшу тенденцію до імпортних операцій на даний час, а значить і більшу потребу країни в товарах ніж її спроможність експортувати власну продукцію.

При цьому, «негативне сальдо склало 19402,3 млрд дол. (за 2022 р. також негативне – 6025,8 млн дол.). Коефіцієнт покриття експортом імпорту становив 0,58 (у 2022 році – 0,85). Зовнішньоторговельні операції проводились із партнерами із 228 країн світу [20]. Тож, Україна в цьому році активніше взаємодіяла з партнерами та проводила зовнішньоекономічну політику ніж в 2022 році, проте в її економіці над експортом переважає імпорт на 37%, а отже поки що зберігається тенденція минулих років.

Така динаміка підтверджує необхідність проведення політики сприяння експорту в тому числі й застосуванням інструментів економічної дипломатії приведених вище, наприклад сприяння прямим іноземним інвестиціям, надання фінансової підтримки національним компаніям у вигляді експортних кредитів, інвестиційних гарантій та прямого кредитування, активне задіяння агентств з просування експорту, сприяння укладанню двосторонніх міжнародних угод у бізнесі, лобіювання інтересів компаній у зарубіжних ринках, організація торгових місій, державні візити, міжнародні ярмарки, міжнародні конференції, форуми, проведення переговорів з метою подальшої економічної співпраці з партнерами, а також залучення нових країн-партнерів, відкриття нових ринків, розширення спектру міжнародних економічних відносин для України.

Також, необхідно акцентувати увагу на розвитку інновацій, адже відомим фактом на прикладі багатьох країн таких як Японія, Німеччина, США, Франція, Польща та інших є те, що інвестиції в інноваційні процеси виробництва та розвиток інфраструктури грають ключову роль у відновленні показників експорту.

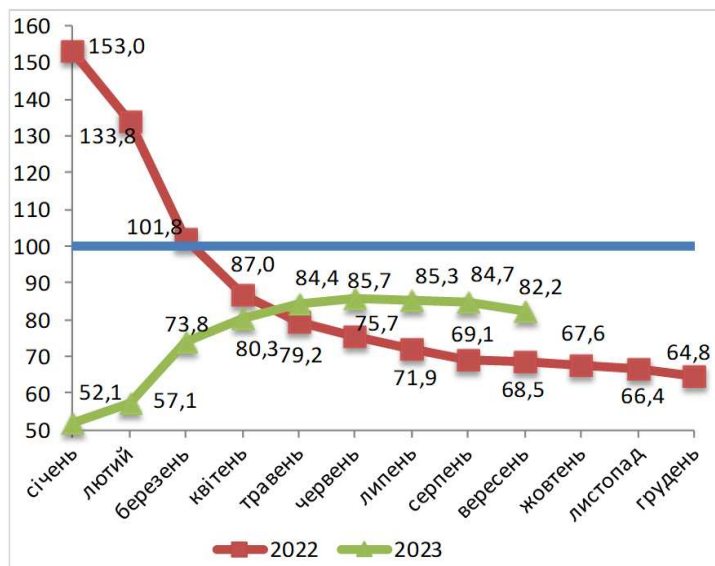

Рис. 1. Темпи зростання (зниження) експорту товарів

Примітка: у % до відповідного періоду попереднього року, наростаючим підсумком
 Джерело: побудовано на основі [20]

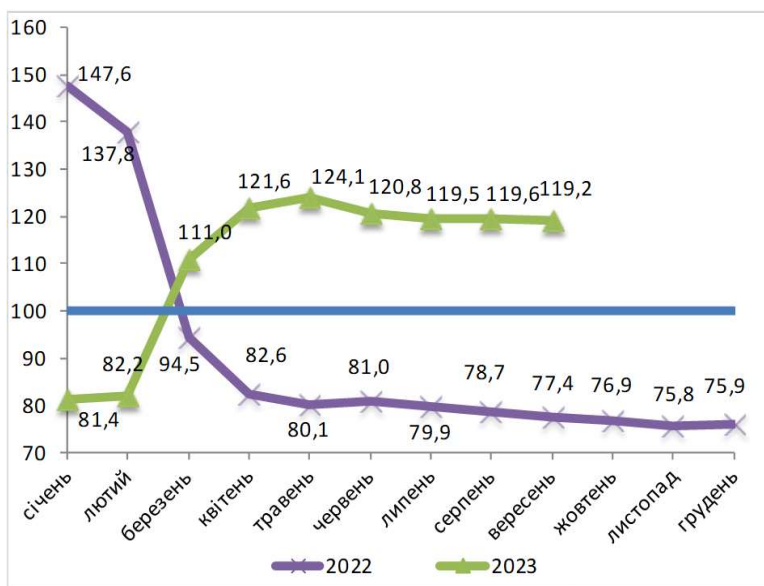

Рис. 2. Темпи зростання (зниження) імпорту товарів

Примітка: у % до відповідного періоду попереднього року, наростаючим підсумком
 Джерело: побудовано на основі [20]

Висновки. В сучасній міжнародній економіці, економічна дипломатія стає важливим фактором, який залежить від соціальних, політичних та економічних контекстів. Уряди обирають стратегії для захисту своїх інтересів, і від цього залежить успішність їх зовнішньоекономічних заходів.

Методами підвищення ефективності економічної дипломатії, задля підвищення експортних показників України, її конкурентоспроможності та захисту інтересів можна вважати наступні. Це, по-перше, збільшення чутливості інструментів (слід адаптувати засоби економічної дипломатії до потреб різних суб'єктів, збалансувати їх вплив та інтереси для зміцнення власної конкуренто-

спроможності та зменшення залежності від окремих держав). По-друге, метод модернізації інструментарію (необхідно адаптувати засоби економічної дипломатії до сучасних реалій, враховуючи сучасні економічні та політичні умови). По-третє, використовувати метод напрямку зусиль (зосередити дії економічної дипломатії на створенні ефективних зон інтеграційної співпраці у різних напрямках для сприяння взаємовигідному співробітництву). Запропоновані методи сприятимуть ефективності економічної дипломатії України в контексті зміцнення національної конкурентоспроможності, захисту власних інтересів та забезпеченні ефективної роботи економіки в умовах викликів сучасного етапу глобалізації.

Список використаних джерел:

1. Carron de La Carrière G. La diplomatie économique. Le diplomate et le marché. Paris : Economica, 1998. 224 p.
2. Bayne, Nicholas and Woolcock, Stephen. The New Economic Diplomacy. London : Ashgate, 2007.
3. Шаров О.М. Економічна дипломатія: основи, проблеми та перспективи : монографія. Національний інститут стратегічних досліджень. Київ : НІСД, 2019. 560 с.
4. Фліссак К.А. Економічна дипломатія. Навч. посіб. Тернопіль : «Новий колір», 2013. 440 с.
5. Турчин Я. Енергетична дипломатія як складова зовнішньої політики держави: європейський досвід для України, 2016. URL: <https://goo.su/Sis>
6. Барановська В.М. Роль економічної дипломатії у зовнішньоекономічній діяльності країни. *Економіка та держава*. 2012. № 2. С. 24–25.
7. Феєр О.В. Україна в глобальному рейтингу конкурентоспроможності: порівняльний аналіз. *Науковий вісник Мукачівського державного у-ту. Серія Економіка*. 2019. Випуск 2 (12). С. 40–44. URL: <http://surl.li/amoab>
8. Gelev I. Energetic diplomacy and its role on creation of a new multipolar world. *Academicus – International Scientific Journal*. 2016. № 13. P. 89–102. URL: <https://goo.su/kwF>
9. Lee D. Hocking B. & Denmark, RA. (2010). Economic Diplomacy. In The International Studies Encyclopedia (Vol. II). URL: <http://surl.li/alqeq>
10. Moons, Selwyn Economic Diplomacy and Economic Security, New Frontiers for Economic Diplomacy. Carla Guapo Costa, ed., Instituto Superior de Ciências Sociais e Políticas. 2009. P. 37–54. URL: <https://ssrn.com/abstract=1436584>
11. Савойський А.Г. Сучасна теорія ЕД. URL: <http://surl.li/akyub>
12. Баранай П. Сучасна економічна дипломатія. *Актуальні проблеми економіки*. URL: <http://surl.li/alqet>
13. Слободян Н. Енергетична дипломатія: чому Україні слід навчитись у ЄС. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/ukr/experts/2015/09/29/7038874/>
14. Грущинська Н.М. Реалізація економічної дипломатії в системі сучасних міжнародних відносин: потенціал креативності та традиційні підходи. *Зовнішня політика і дипломатія: традиції, тренди, досвід*. 2017. Випуск 24. Ч. 3. С. 86–92.
15. Нижник В.М. Економічна дипломатія та економічна безпека України. Навч. посіб. Хмельницький : ХНУ, 2007. С. 299. URL: <http://surl.li/akytl>
16. Вергун В.А. Економічна дипломатія в системі чинників міжнародної конкурентоспроможності України. *Актуальні проблеми міжнародних відносин*. 2008. № 74. Ч. 1. С. 150–154.
17. Тихончук Л.Х. Трансформація функцій державного управління в сфері регулювання міжнародної економічної діяльності. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2018. № 6. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1258>
18. Чугаєнко Ю.О. Економічна дипломатія в системі управління зовнішньоекономічною діяльністю держави. *Актуальні проблеми економіки*. 2013. № 3(141). С. 59–69.
19. Berridge and James. Dictionary of diplomacy. 2001. Palgrave.
20. Prahalad S.K., Hammel G. (1990) The Core Competence and the Corporation, Harvard Business Review. No. 68, pp. 79–91.
21. Державна служба статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>

References:

1. Carron de La Carrière G. (1998) La diplomatie économique. Le diplomate et le marché. Paris : Economica, 224 p.
2. Bayne Nicholas and Woolcock Stephen (2007) The New Economic Diplomacy. London: Ashgate.
3. Sharov O. M. (2019) Ekonomichna diplomatiya: osnovy, problemy i propektyvy: monohrafiia [Economic diplomacy: fundamentals, problems and prospects]. National Institute for Strategic Studies. Kyiv: NISS, 560 p.
4. Flissak K. A. (2013) Ekonomichna diplomatiya [Economic diplomacy]. Ternopil: Novyi kolir, 440 p.
5. Turchyn Y. (2016) Enerhetychna dyplomatiia yak skladova zovnishnoi polityky derzhavy: yevropeyskyi dosvid dlia Ukrainy [Energy Diplomacy as a Component of the Foreign Policy of the of the state: European experience for Ukraine]. Available at: <https://goo.su/Sis>
6. Baranovska V. M. (2012) Rol ekonomichnoi dyplomatii u zovnishnoekonomichnii diialnosti krainy [The role of economic diplomacy in the country's foreign economic activity]. *Ekonomika ta derzhava*, vol. 2, pp. 24–25.
7. Feier O. V. (2019) Ukraina v hlobalnomu reitynhu konkurentospromozhnosti: po-rivnialnyi analiz [Ukraine in the global competitiveness ranking: A comparative analysis]. *Naukovyi visnyk Mukachivskoho derzhavnoho u-tu. Seriiia Ekonomika*, vol. 2 (12), pp. 40–44. Available at: <http://surl.li/amoab>
8. Gelev I. (2016) Energetic diplomacy and its role on creation of a new multipolar world. *Academicus – International Scientific Journal*, vol. 13, pp. 89–102. Available at: <https://goo.su/kwF>
9. Lee D. Hocking B. & Denmark R. A. (2010) Economic Diplomacy. In The International Studies Encyclopedia (Vol. II). Available at: <http://surl.li/alqeq>
10. Moons, Selwyn Economic Diplomacy and Economic Security, New Frontiers for Economic Diplomacy. Carla Guapo Costa, ed., Instituto Superior de Ciências Sociais e Políticas (2009). P. 37–54. Available at: <https://ssrn.com/abstract=1436584>
11. Savoiskyi A. H. Suchasna teoriia ED [Modern theory of ED]. Available at: <http://surl.li/akyub>
12. Baranai P. Suchasna ekonomichna dyplomatiia. Aktualni problemy ekonomiky [Modern economic diplomacy. Actual problems of economy]. Available at: <http://surl.li/alqet>
13. Slobodian N. Enerhetychna dyplomatiia: chomu Ukraini slid navchytys u ES [Energy diplomacy: what Ukraine should learn from the EU]. Available at: <https://www.eurointegration.com.ua/ukr/experts/2015/09/29/7038874/>
14. Gruschynska N. M. (2017) Realizatsiia ekonomichnoi dyplomatii v systemi suchasnykh mizhnarodnykh vidnosyn: potentsial kreatyvnosti ta tradytsiini pidkhody [Implementation of economic diplomacy in modern system of international relations: the potential of creativity and conventional approaches. Foreign policy and diplomacy: traditions, trends, experience]. *Zovnishnia polityka i dyplomatiia: tradytsii, trendy, dosvid*, vol. 24, pp. 86–92.
15. Nyzhnyk V. M. (2007). *Ekonomichna dyplomatiia ta ekonomichna bezpeka Ukrainy* [Economic Diplomacy and Economic Security of Ukraine]. Navch. pos. Khmelnytskyi: KhNU, p. 299. Available at: <http://surl.li/akytl>

16. Vergun V. A. (2008). Ekonomichna dyplomatiia v systemi chynnykiv mizhnarodnoi konkurentospromozhnosti Ukrainy. Aktualni problemy mizhnarodnykh vidnosyn [Economic diplomacy in the system of factors of international competitiveness of Ukraine]. *Actual problems of international relations*, vol. 74, pp. 150–154.
17. Tikhonchuk L. Kh. (2018) Transformatsiia funktsii derzhavnoho upravlinnia v sferi rehuliuвання mizhnarodnoi ekonomichnoi diialnosti [Transformation of the functions of public administration in the sphere of regulation of international economic activity]. *Derzhavne upravlinnya: udoskonalennya ta rozvytok*, vol. 6. Available at: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1258>
18. Chuhaienko Yu. O. (2013) Ekonomichna dyplomatiia v systemi upravlinnia zovnishnoekonomichnoiu diialnistiu derzhavy [Economic Diplomacy in the System of Management of the State's Foreign Economic Activity. Current issues of the economy]. *Aktualni problemy ekonomiky*, vol. 3(141), pp. 59–69.
19. Berridge and James (2001) *Dictionary of diplomacy*. Palgrave.
20. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy. Available at: <https://www.ukrstat.gov.ua/express/expr2023/11/22.pdf>